„ЗАСТАВА“ излази трипут у недељи и то: средом, петком и недељом.

ЦЕНА ЈЕ ОВА

За Аустро-Угарску:

на целу годину . . . . . 12 фор.
на по године . . . . . 6 „
на четврт године . . . . . 3 „
на један месец . . . . . 1 „

За Србију:

(у сребру.)

На годину 120 гроша, на пола године 60 г. на четврт године 30 гроша чарш

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6. нов. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жигсе плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад, у дунавској улици.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви листа у месту могу се добити по 10 нов. у трговини Ђ. Стефановића и браће М. Поповића код „црвене руже.

БРОЈ 51 — У НОВОМЕ САДУ, У ПЕТАК 2. (14.) МАЈА 1875. — ГОДИНА X.

ПОШТОВАНИМ БИРАЧИМА ПАНЧЕВАЧКОГ ИЗБОРНОГ СРЕЗА.

БРАЋО!

За који дан па ће се завршити седнице угарскога сабора, а тиме ће бити уједно довршена и трогодишња саборска периода 1872—1875, у којој је утеловљена Граница готово само на крају била представљена.

Обичај је, да посланици саборски по истечају саборске периоде у средину своји бирача дођу и њима рачун о саборском деловању поднесу.

Моја је најтоплија жеља била, да у средину моји поштовани бирача дођем и њима о мом саборском деловању рачун устмено поднесем, па да се с њима још једном братски поздравим и да им се живом речи захвалим на великом поверењу с којим ме избором својим одликоваше, а њима да оставим да мој саборски рад пресуде.

Ал' су међу тим такове околности наступиле, да не само да неби целисходно било на већи скуп пошт. бираче морити, него да би можда са неприликама било скопчано веће скупове држати.

Зато мислим да је целисходније да рачун о свом саборском раду овим писменим путем поднесем. Дајем пак овај рачун још пре закључка сабора, још као саборски посланик зато, да се неби могло моје поступање као какво агитовање, или као какво кортешовање за идући избор сматрати.

Мој саборски мандат био је кратког времена. Једва да је година дана прошла од другог избора панчевачког, кад ми је од поштовани бирача панчевачког среза саборски мандат у руке поверен. Панчевачки срез дошао је од читаве утеловљене Границе последњи на ред, да на сабору угарском буде представљен. Свима је још у живој памети велика борба, велики уставни међдан који је предходио моме избору. Тај избор није био ни личног ни местног значаја: читаво је Србство на излазак те велике уставне борбе гледало, и кад је српска народна странка победила, читаво Српство поклонило се великој народној свести дични Граничара. У живој памети остаће нам још дуго и дуго оно велико пожртвовање с којим бирачи панчевачког среза на цичи зими, под ведрим небом, на студеном камену као у неком отвореном логору, издржаше пет дана и четири ноћи, а у својој свести неклонуше. Остаће нам у памети и други избор, кад бирачи панчевачког среза у немој тишини извршише своје уставно право, и кад показаше да они српске заставе у својим грудима и у својим срцама носе. А врх свега остаће нам у памети дивна слога која је владала и међу српским бирачима и са бирачима братског нам народа романског. Заиста панчевачки избор за прво заступство на угарском сабору остаће свагда хисторијског значаја.

Према великом значају што је тај избор имао, била је и велика одговорност за поверени ми мандат. Ја не могу себи ласкати, да сам у свему и у свачем одговорио надама, које су можда са тим мандатом биле скопчане. Него под тешким околностима у којима се сви заступници народносне странке на угар. сабору налазе, гледао сам да показаном ми поверењу по могућности одговорим.

Како сам примио мандат и чим је мој избор на угарском сабору био оверовљен, размишљао сам о том којим би се начином могло што у корист утеловљене Границе учинити. Мислио сам, да би у том обзиру ваљало такову форму изабрати, која је помирљива и која нити кога вређа, нити чему прејудицира. Посаветовао сам се о том са мојим садрузима из Границе и саобштио сам им моју идеју: да би ваљало пре свега искати за Границу испитно поверенство, тако звану анкетну комисију, која би се састојала како из чланова сабора, тако и из поверења достојни људи из тамошњи крајева, те која би комисија имала подробно испитати све тегобе и жеље Границе, те сабору предлог учинити. Моји садрузи сагласили су се самном у тој мисли, и ми граничарски посланици начинисмо обширан предлог за одлуку, у којем у 11 тачака обширно разложисмо тегобе и жеље утеловљене Границе, молећи уједно анкетну комисију ради развићења и испитања ти тегоба и жеља. У мојој првој беседи, којом сам 11. маја 1874. у име моје и у име моји садругова из Границе тај предлог за одлуку сабору поднео, гледао сам да погодим тон, који би могао бити угодан читавом сабору без разлике странака. Ја сам у мојој беседи особито нагласио да се Граница радује што је у уставан живот ступила и да Угарска може рачунати на патриотску привржност Границе према обштој отачбини, но само ваља да се узму у обзир народне особине утеловљени делова и да се у нашој скупној отачбини једна народност неистоветује са државом. Тон моје беседе није истина остао без неког повољног утиска, ал' у ствари самој није било никаквог успеха. Поднесени предлог за одлуку није никад стављен за расправу на дневни ред, а мађарско новинарство изражаваше се, да је искана анкетна комисија за Границу излишна, пошто влада познаје своје дужности и према Граници, као и према другим деловима угарске државе. Ово је било за мене прво жалосно искуство.

На скоро за тим настане велика расправа у сабору о новом изборном реду. Ја сам држао за своју дужност у тој расправи учествовати. Изборни ред, то је стожер читаве уставности. Према томе како је који изборни ред састављен, може бити у којој држави праве уставности, а може бити и привидне. Може који сталеж, која народност да влада над другом, па све ипак да има форму уставности. Ја се нисам могао слагати са предложеном новом основом за изборни ред, јер сам у неким опредељењима назрео да су управљена против народности, а држао сам за своју дужност проговорити и за то, што у новој основи није ништа промењено у обзиру Границе, која је несразмерно малим бројем посланика на сабору представљена. У мојој подужој беседи од 2. јула п. г. говорио сам против новој основи за изборни ред поред оног посебног гледишта за Границу, и са вишег обштег гледишта: како ваља да је које изборно право у којој држави установљено, да буде прави изражај воље становништва, и у том обзиру заступао сам начела демократије и са њом скопчаног обштег гласања.

Ова је беседа била од врло великог утиска. Но оно што је највећма изненадило, било је то, што сам рекао: да последица демократије за Угарску мора бити та, да Угарска по свом наравном суставу, неможе бити народна, већ народносна држава, и по томе да временом мора постати или источна Швајцарска, или да у обште неможе обстати. Имајући на уму, да се ненаравни и насилни поступци свете и указујући на предстојећу буру у великом источном питању, завршио сам ту моју беседу са оном изреком Цезара Брутусу у Шекспировом комаду: код Филипија видићемо се опет. Беседа та проузроковала је не само као што већ реко велики утисак, него и велику узрујаност у читавом сабору. Мађарско новинарство није одрицало тој беседи државнички и филосовски садржај, ал' је налазило, да се том беседом јуришило на идеју мађарске државе и за то је ваљало да ми баш вођа левице, сам Коломан Тиса одговори. Беседа Тисина која је таки сутрадан сљедовала, подпалила је све страсти мађарског шовинизма. Тиса трудио се да опровргне моје разлоге о демократији, па да представи Угарску као народну мађарску државу, у којој су Мађари извојевали како себи тако и свима грађанима „другог језика“ уставну слободу, коју су ови у свези са реакцијом били изгубили. Наравно да је беседа Тисина побудила у Мађара највеће одушевљење и саборница је брујала од „ељена.“

Беседа Тисина и утисак на сабор било је за мене опет ново искуство о правцу политике према народностима.

О јесени како се био сабор отворио, питања финансијска била су у првом реду. Наиме нови порези и буџет за г. 1875 долазили су на дневни ред. Буџетска расправа, пошто су одбори дуго радили, могла се тек месеца јануара о. г. започети. И у овој расправи држао сам за своју дужност да учествујем. Жалосно материјално стање у нашој отачбини, посљедица је не само неродице посљедњи година, него и рђаве газдинске системе државне, прекомерног пореза и уопште неуређеног финансијског стања. Све ово пак опет стоји у свези са политичном државном системом. У мојој подужој беседи од 11. фебруара т. г. говорио сам у том смислу и био сам против предложеног буџета као и против повишења пореза. Моја излазна тачка у финансијском питању била је та: да обадве половине наше монархије свака за себе троше као какова велевласт, и да ово наравно прелази порезну снагу становништва монархије. По томе или Угарска мора добити већу самосталност, ал' се одрећи улоге велесилног положаја и скромније становиште заузети, или се морају ствари заједничке у монархији већма централизирати да тиме управа јефтинија постане. Доказивао сам, да поравнање од г. 1867 није корисно по Угарску; политика која је мислила наслона наћи у Бечу против немађарски народности, да није упутна, јер Угарска ваља сама у себи и у својим народима да тражи своју снагу, питање народности пак да се могло у оквиру муниципалне системе решити. Рекох, да смо ми Срби добре патриоте и да немислимо ни накакво оцепљење, ал' ако се устера досадања политика, која спречава и сам културни развитак немађарски народности, то при великој катастрофи на истоку може настати катастрофа и за Угарску. Напоследку поднео сам предлог за одлуку у име народносни посланика којим се предложени буџет одбацује. На ту моју беседу одговорио је министар правде Паулер, казујући како су Срби под Чарнојевићем дошли у ове земље и нашли заштите, и да сада уживају црквену автономију као нигде у Европи, а што се тиче источног питања да се Угарска у свези са Аустријом небоји тога питања. Наравно да је и ова беседа нашла одјека у саборници.

После буџетске дебате мислио сам потегнути ствар панчевачку.

Муниципална ствар вароши Панчева врло ми је на срцу лежала, и ја би је радо био пред сабор изнео, ал' сам свеједнако чекао потребну опширну информацију, која ми је била обећана, да би могао подпуно обавештен и са нужним податцима снабдевен, исту ствар пред сабор изнети. Но међутим би одлучено у Панчеву да једна многобројна и одлична депутација ту ствар новом министру унутарњи послова лично представи и њега обавести а да се иста ствар и немеша са током политичног правца, кога заступник панчевачког среза представља, како би тим путем та праведна ствар можда до повољнијег решења дошла. И тим начином био сам решен дужности да ствар муниципије панчевачке пред сабор изнесем.

Пошто се крај саборске периоде приближавао, то сам намеравао да предлог за одлуку о Граници који сам још лане поднео, у другој форми са новим предлогом ургирам и том пуиликом мислио сам држати подужи говор.

Но међутим догодило се у сабору нешто, што ме је одвратило од те намере. Дана 13. априла т. г. била је на дневном реду расправа о безкаматном зајму од 300.000 фор. ау. вр. за мађарско народно позориште. Ја нисам имао намеру да у тој расправи учествујем. Но мој посланички садруг и пријатељ др. Светозар Милетић мислио је, да ваља ипак нешто о тој ствари рећи, па је при тој расправи казао своје мњење у том: да је неправична ствар, да се из земаљски средстава троши на мађарско народно позориште, дочим се на просветне цели други народности не само ништа нетроши, него им се недопушта ни са сопственим новцем да своје културне цели унапређују, и да би се он, да је члан мађарског народа, поред њихове богате аристократије, пред светом тога стидио. Милетић беше усљед тога предмет жестоког нападаја. Ја сам гледао да се колико могу уздржим, да неби раздраженост веће димензије заузела. Но кад посланик Ладис. Тиса, брат министра Тисе, рече Милетићу: с којим правом седи Милетић у мађарском сабору, кад себе не сматра чланом мађарског народа — онда ме је морало стрпљење оставити. Гледао сам ипак да се умерим и да ствар на различно свађање предмета сведем. Но чим сам рекао, да Мађари по њиховом мњењу сматрају Угарску као народну мађарску државу, а ми је сматрамо за народносну државу — подиже се грајa на мене. И кад завршим тиме: да они који су у сабору у већини, могу декретовати да је Угарска народна мађарска држава, ал' да не могу раздекретовати статистику која показује да смо ми у већини у земљи, као што им није у власти помађарити милионе Словака, Румуна и Срба — то се подиже читава бура на мене. Но ово беше само почетак појаве саборске које још никад било није. Министар Тиса подиже се и у највећој раздражености одговори на моју беседу: да мене за изуштене речи штити светиња сабора, ал' да не пробам изван сабора тако незаконито схваћање распростирати, иначе би могао искусити да мађарска држава има још доста снаге да смлави своје непријатеље. На ове речи Тисине сљедовало је тако раздражено одобравање, — ељен и тапшање, како од стране посланика тако и галерије, да је саборница минутима брујала. Но и после саборске седнице, као да је у читавој Пешти та сцена саборска била предмет страсног разговора.

Ја нисам могао ни снивати, да оно што се у хиљаду пута у листовима казало, што се из статистике учи т. ј. да су немађарске народности у већини у Угарској, као и изрека, да је Угарска народносна држава, чиме се ни из далека не пориче јединство државно — да је то кадро такову раздраженост проузроковати.

Ову ненаравну појаву у једном парламенту морао сам сматрати од изванредног значаја и домашаја, и при такој диспозицији сабора и раздражености духова, нисам сматрао за целисходно да држим какав говор о Граници. Но ипак сам држао за потребно, да ми посланици из Границе нашу дужност учинимо. Дана 24. априла т. г. поднели смо по Вићентији Бабешу предлог за одлуку којим предлажемо, да се влада упути, да од нас лане 11. маја поднесени предлог за одлуку у разсуду узме, о стању утеловљене Границе себе информира те идућем сабору предлог поднесе.

То беше последњи акт мог саборског деловања.

Ово је дакле у кратким потезима рачун о мом раду на угарском сабору. Они пошт. бирачи који су тај рад подробно пратили и моје беседе које су по стенографским нацртима у „Застави“ свагда изалазиле — са неком пажњом читали, биће у положају, да моје деловање боље просуде, него по овим кратким потезима. Рад мој стоји сад пред мојим пошт. бирачима и њихова је ствар да га пресуде. Да ли их је могао задовољити — незнам. Ја сам оно чинио што сам за своју дужност сматрао и моја савест ми је чиста. Но ако се што и више очекивало и надало, то нека изволи сваки п. бирач помислити, да се ми сви народносни посланици на угарском сабору, не само у тешком, него у сасвим изузетном положају налазимо. Ми готово да смо тамо као у неком непријатељском логору. Не само да се од нас свака странка туђи, него нас као праве непријатеље отачбине сматрају. То није више положај опозицијоне странке у каквом парламенту, кога и противници слушају, него то је положај вечите борбе, где свака реч и у доброј намери изушћена, налази на непријатељску диспозицију. И у таком положају не само да је тешко шчиме продрти, него је тешко у обште и говорити, јер је становиште народносне странке таково, да га огромно већина саборска у обште негира.

Но ово је природна посљедица оног протусловља које постоји међу представништвом Угарске и самом Угарском. По представништву судећи Угарска заиста изгледа као народна мађарска држава, сама Угарска пак по становништву свом неможе се сматрати за такову хомогену државу. Хисторијски развитак парламентарности у Угарској пак, са надмоћијем племства дао је моћ државну у руке једне народности, која наравно са свима средствима гледа да се у тој моћи одржи.

Сви појави у државном животу, своде се мање више на појаве о државној моћи Мађара са поравнањем од г. 1867 добили су опет у своје руке државну моћ, па је у корист своје народности експлоатирају, са признатом намером, да од Угарске начине народну мађарску државу. Ако ова тежња и неоговара природи становништва Угарске то је ипак факт с којим треба рачунати.

За мене је од великог значаја и замашаја била читава појава саборска од 13. априла. Када главни министар једног кабинета уз раздражено одобрење сабора и галерије, може да рекне једном посланику у очи да би велеиздају починио ако би изван сабора тврдио, да Угарска није народно мађарска држава, онда је ово довољан коментар за читав правац политичан који је настао у Угарској код оног племена који данас у рукама има државну моћ.

Тај правац искључује подпуно читав програм српске народне странке. И према томе, по мом мнењу, морала би настати нека промена не толико у начелима народне странке колко у њеном држању. Народна странка све од г. 1860 кад је заједно са Мађарима стала на браник за устав Угарске против Беча, имала је ту исходну тачку, да Угарска ваља прво своју самосталност да задобије, па да ће онда моћи, а Мађари да ће хтети удесити нутарњу организацију по природи свога становништва. У оквиру угарског устава, у муниципалној системи, мислило се наћи средство, да се Угарска по природи свога становништва, задовољавајући све народности, организује. То је било од прилике политично становиште, са кога је и бечкеречки програм потекао.

По правцу политичном кога је државна моћ себи сада изреком ставила, проглашујући Угарску за народну мађарску државу, бечкеречки као и сваки други програм које народности долази у опреку са струјом државне моћи и сваки покушај против те струје наишао би на силу државну, која би и крајна средства употребила. Ако се дакле програм народносне странке и неби морао напуштати у начелу, то ипак читав положај данашњи у обзиру тежња народности према струји државне моћи неможе се више сматрати као какво питање парламентарно и уставно, већ као питање силе (Machtfrage).

У том положају морају околности диктирати држање народне странке. Било би несмислено давати државној моћи повода, да државну силу окуша. С друге стране пак са свим активну уставну политику терати, где су становишта диаметрално различна, такођер није индицирано. У таким околностима, већи народи баце се у пасивитет и чекају боље констелације политичне. Тако радише Мађари према Бечу, тако Чеси у најновије доба. Но да ли је политика пасивитета за мање народе целисходна — о том се даје сумњати, као што Младо-Чеси заиста пасивитет чешког народа недрже за целисходно.

Можда је за мање народе, као за српски и романски у Угарској, не толико пасивна политика, колко она експектативна, изчекивајућа политика целисходна, која држи средину међу активном и пасивном политиком, и којој је активитет само средство просведовања, те која само за то учествује у сабору, да од случаја на случај своје становиште означи и јавном мнењу у Европи о свом бићу и о својим праведним заktевима знаке даје, а тиме својим противницима морално шкоди.

При предстојећим изборима са идући сабор угарски, био би по мом мнењу, задатак једне српске конференције, или у колико би така забрањена била — задатак поједини српски родољуба у приватном договору, означити народу: да ли је у опште целисходно и даље бирати посланике на угарски сабор, и ако је, какав задатак да им буде.

Времена су врло тешка и критична, ал' срећом дуго трајати немогу. Ја имам најдубље уверење, да је ово неприродно стање у Угарској само прелазно. Констелације морају наступити, које ће то стање променути. Државници мађарски пропустили су прилику да у задоволењу народности у Угарској нађу најчвршћи ступ будућности наше отачбине. Та прилика тешко да ће више доћи, јер је неповерење у највећем ступњу овладало, неповерење које се тешко више даје одстранити.

И ово је највећа опасност за Угарску. Угарска је тиме изгубила снагу коју је у самој себи имала, и која је кроз столећа њену самосталност и неодвисност осигуравала. Угарска тешко да ће икад постати оно, што је по наравним својим условима могла постати. Од двоје једно ће наступити. Ил' аустријска монархија има животне снаге, те ће у каквој јакој алијансији наћи наслона, и онда садање стање монархије већ из финансијални узрока неће моћи обстајати, већ ће тежиште монархије опет у Беч доћи. Ил' аустријска монархија нема животне снаге, и онда ће Угарска постати предметом комбинације они двеју велесила, које имају да изравнају своје интересе на горњем и доњем Дунаву. И једно и друго могла је Угарска избећи са својом консолидацијом путем задоволења свију своји народа.

Промашена будућност Угарске неће бити наш грех.

За сада пак исчекујући оно што природни ток ствари за собом донети мора, ми само добити, а изгубити неможемо ништа. Наше време на сваки начин доћи мора.

Праштајући се тиме с мојим поштованим бирачима, захваљујем им још једном на редком, безпримерном пожртвовању, које при мом избору посведочише. Желим да она дивна слога која је при мом избору владала и даље влада у свим народним стварима, а желим да се и добро споразумлење са братским народом романским никад ненаруши, већ да се у свакој прилици у корист оба народа посведочи. Напоследку желим да посланик који буде представљао на идућем сабору дични срез панчевачки, развије и већу и кориснију радњу од мене, ал' веће воље и љубави за ствар своји бирача немогу му желити, него што сам ју ја имао.

Ако се и на идућем сабору тегобе и жеље Границе не реше, ако и на даље то стање остане, ако у обште тешке околности у којим се налазимо и даље устрају, нека Граничари помисле на повесницу србску. Тежа и страшнија времена бивала су по србски народ, па он ипак о својој будућности очајавао није, већ се тешио са оном изреком сваког народа, који животне снаге у себи осећа, са изреком: трпен спасен!

Др. Мих. Полит-Десанчић.

ПРИМЕДБЕ НА БРОШИРУ ЕРЦХЕРЦЕГА САЛВАТОРА.

Познато је да је ерцхерцег Салватор пре неког времена написао броширу „о организацији аустријске артилерије“ на коју је недавно изишла у Немачкој брошира, коју приписују инспирацији Бизмарковог преског бирова, и којим се Аустрија упућује на исток. Место, које се на исток односи, гласи:

„Аустрија има сада сасвим другчије планове од Пруско-Немачке. Њихови се интереси нигде несударају, дотичу се пак врло често, нарочито у тежњи, да име немачко што већма прославе. Аустрија хоће и мора увек се сећати свога немачког порекла; али Аустрија не може и неће никада са својим појединим деловима у Немачкој се утопити. Кад би се распала Аустрија то би се без условно морала на ново створити. Стара реч: „Да нема царевине Аустријске, морали би је изумети,“ важи ће за увек. Аустрија је језичац у европској вази, посредник између германске и славенске расе; на коју се страну у рату, који се неда избећи, и који ће можда скоро бити, Аустрија нагне, тамо ће и вага нагнути се. Но да то може само у корист Немачкој бити, лежи у географичном положају Аустрије, лежи у интересима, за којима у новије доба иде, и које да је још пређе тражила, јамачно би добро учинила, јер би је мимоишла година 1866. Од како смо престали бити чељад једне куће, постали смо добри суседи један другом на услузи, и надамо се, да ћемо један поред другог поновити старо побратимство у оружју. Раме уз раме с Немачком кадри смо свету мир диктирати. Аустрија је нужна зарад мира европског, мир је нама нуждан исто као и Немачкој, с тога требамо једно другом, као што ми то, као што то и Немачка сасвим добро осећа. У том односају узајмне потребе као Аустрија према Немачкој стоје и народи у Аустрији један према другом.

Но сасвим другчије стоји са Русијом. Што Русија хоће, Аустрија хоће, а што би Аустрија хтела, Русија тражи: исток Европски, славенске провинције у Турској. Русија мора ићи да освоји те провинције, нарочито да добије прно море, јер без тога остаје Русија „колос на древним ногама“ што и досад беше. Аустрија хоће, шта више мора, ради припреме за своју акцију подпомагати тежње Славена у Турској, тежње Србаља, Бошњака Бугара и Црногораца, ма да ови имају пред очима да се отму од Турака, јер то лежи у њеном најрођенијем интересу и само тако моће се сломити руски уплив, који се одавна шири по тим провинцијама, и на место овога аустријски доћи. Народи ти једнаки су Пољацима, са свим се предају ономе ко их од турскога јарма ослободи, као што ови последњи ономе, који их подпомаже у томе да се Русији освете, за чиме увек теже, те да учини да буде могуће да на ново оживи њихова стара краљевина. Ми смо с тога уверени да ће а пре а после доћи до јуначка огледања с Русијом. Аустрији пак, народима њеним, нарочито војсци њеној нужна је што пре офензивна идеја, цел државна, која се само офензивом извести даде, ако веће да обоје у душевни и морални глиб упадну и распадну се. Што наша цељ државна, одавна конзервативне природе, није ништа друго била, него да своју кожу крпимо, да што може мање бити земље изгубимо, то беше нама највећа несрећа. Са таким целима не може никада жива крв потећи у жилама старе Аустрије.

Тежње експанзивне, то јест: живот, исто је што и непрестано вежбање снаге, израз моћи. Ми увек говоримо о експанзивним тежњама наших западних и северних суседа, а сами плашимо се истих. Пружимо се дакле и ми. Куда? На исток — куда нас упућује будућност наша, де ће мо са раширеним рукама дочекани бити, де се нећемо сукобити са Немачком, де ћемо само с Русима посла имати, али де се у помоћ не мачку, ма у индиректну поуздати можемо ако Немачка ма моле позна мисију Аустрије, ако ма моле предвиђа последице, које ће понићи и опасне бити Немачкој и Европи, кад се сједине 80 милиона Славена.“

ЗАКОНСКИ ЧЛАНАК О УРЕЂЕЊУ ЗЕМЉАРИНЕ.

Поглавје II.

(Наставак.)

О израчунању чистога доходка земљиштнога поседа §. 11. Земљиштне честице, које би се могле по једној од оних у §. 10. наведених врсти тежати, али се фактично по ни једној нерабе, уврштују се у врст тежидбе, којој су прије припадале, не може ли се ова сазнати, уврштују у ону врст, којој припадају пограничне или најближе лежеће земљиштне честице сличне каквоће.

§. 12. Процена изводи се у исто доба на целом државном подручју. У ту сврху дели министар финансије земљу у окружја, а ова у колико је могуће, у једнаке процјенбене котаре.

§. 13. Редовито саставља се за сваки проценбени котар лествица чистога доходка, а њене ставке изразују у новчаној вредности чисти доходак дотичнога разреда каквоће од сваког јутра (рали).

Опстоје ли пак међу односајима, делујућима на чисти доходак једнога проценбенога котара толике разлике, да се не може на цели проценбени котар сврси сходно упоравити једна те иста лествица чистога доходка, има се проценбени котар раздели на више разредних предела, па ће се за сваки на темељу посебнога разделења саставити посебна лествица чистога доходка.

За сваку врст тежидбе има се установити толико разреда, колико јих обзиром на разлику господарских и привредних на чисти доходак фактично делујућих односаја потребно.

Него у једној врсти тежидбе сме се за један котар, односно за један разређени (квалифицирани) предел установити највише осам разреда каквоће.

§. 14. Да се означе разреди, постави ће се на сваку врст тежидбе узор-честице, које најбоље истичу значај разреда, у толиком броју, да буду у хатарима сваке опћине налазећи се разреди заступани бар једном узор-честицом.

§. 15. Чисти доходак земљишта израчунаће се према годишњем промеру летине, цене плодина и трошкова господарства.

§. 16. Израчунавајући чисти доходак земљишта имаду се летина и трошак господарства следећим начином узети у рачун:

а) Код оранице узимље се као летина укупна вредност плодина и ужитака добивених обичним редом господарским; одавде има се у име трошкова господарства одбити вредност гноја и трошак потребан за изважање истога, за тим за надзирање, орање, копање, влачење и ваљање, за жетву, вожњу и вршидбу плодинах, односно потребна ручна и возна надница или њезина такмина, а онде, где ово редовито долази, трошак за плење, за тим издатак нуждан за сејање и семе.

б) Код вртова узимље се као летина поврће, воће и догодице трава; а одатле одбија се у име трошкова господарства потребна надница за сађење, обрађивање, за левање, надзирање, брање и справљање и нужни издатак за семе, односно за пресад и гнојење.

Цветњаци процењују се као и други користоносни вртови једнаке каквоће и положаја.

в) Код ливада узимље се као летина сено, догодице отава и корист паше, одатле имаде се у име трошкова тежидбе одбити на косидбу, сушење, доважање и складање потрошена надница ручна и возна.

г) Код винограда узимље се летином грожђе, дотично мост и грожђе, за тим укупна вредност воћа и других узгредних плодина; одатле има се одбити као трошак тежидбе надница потребна за загрњење, копање, резање, везање, чишћење, брање и надзирање, зат им трошкови гнојења, коља и насађивања (јамљење, полагање, ваљање), и трошкови радња, које се морају обављати да земљиште не изгуби своје снаге.

д) Код пашњака летина и трошак имају се установити, сравњено са ливадама једнака положаја и једнаких својстава. — Пашњаци, који по свом положају и по својим својствима нису прикладни за другу врст тежања, проценит ће се према броју марве, која се на њима може издржавати и према обичајној пашевини; код тога израчунавања треба се обазрети, колико комада марве и како дуго сваке године могу пашњаци издржавати.

е) Код шума узимље се као ужитак принос дрва (рачунајући цену на пању) са обзиром на количину дрва што но се даде произвести унутар граница трајнога произвађања и стално полаг местних односаја уновчити, и узгредне користи шумске, као: паша, жир, кора и шишка; одатле имаду се у име трошкова тежидбе одбити потребни годишњи издатци на гојидбу и негу шума и плаћање шумарског особља.

Кестеници, дудњаци и слични сади имају се према начину упорабе њихове процењивати као и воћњаци или као који разред шума.

ж) Код трстике узимље се као летина рогов и трска, а у име господарског трошка одбија се ручна и возна надница издана на жетву и доважање.

з) Забавни вртови, перивоји и зверињаци имају се с достојним обзиром на каквоћу тла уврстити у ону врст тежидбе, у коју спадају полаг својих главни саставина.

§. 17. Годишњи промер летине израчунава се на темељу господарског сустава, обичајна у већем делу проценбена котара, односно разредбена предела, код дрва према промеру једногодишњега разрезивања шумосечног обхода (turnus) обичајна у пределу — код узгредних користи шумских према искуству од 25, код винограда од последњих 15 код осталих врста тежидбе пак од последњих 10 година.

§. 18. Израчунавајући трошкове господарствене израчунава се промер вредности наднице и материјала по средњим ценама времена од шест година од 1867—1872 г. и то у смислу §. 19. цена плодина у господарству потрошених.

Но израчунавајући промерну цену радње, неће се уважити изнимним околностима, н. пр. грађењем жељезнице или других грађевина у великом, привремено наставше повишење цена.

Ако земљишта какова, да се садања њихова уносност уздржи, захтевању непрекидних издатака, какови су: потребни трошкови, да се уздрже насипи подигнути против поплаве воде или песка канали, цеви и направе, што служе за осушење од воде или за наплаву, заштите против наплаве, бујица и запухом снега, насипи и јаме подигнуте или ископане да се уздржи међа, да се каково земљиште или један део његов уздржи у тежидбеном стању, или цевљење и т. д. — оваки издатци рачунају се међу редовите господарске трошкове.

(Наставиће се.)

ДОПИСИ.

(Т. С. В.) Беч, 29. априла (11. маја) (*Састанак у Берлину. Уверавање берлинских официозних листова. Ситуација у Европи.* „Norddeutsche Allg. Ztg.“ *о доласку Александровом у Берлин. Белгијски заплет. Одговор немачке владе. Блунчли. Повратак цара аустријског. Министарски савет. Кнез Никола. Шта се о њему говори. Једна инглеска публикација о политичном и финансиском стању турске царевине.*)

Јуче је цар Алексндар стигао у Берлин. У његовој су пратњи: државни канцелар и кнез Горчаков, ђенерал Адлерберг, шеф полиције ђенерал Потапов и секциони управитељ у министарству спољашњих послова, државни саветник Хамбургер.

Цар Виљем дочекао је цара руског на станици берлинске источне жељезнице. У пратњи немачког цара бејаху сви принцеви царскога дома, ђенерал Молтке и Мантајфел, кнез Бизмарк и остали пруски министри. Јуче је кнеза Бизмарка посетио цар Александар, а данас кнез Горчаков. Руски цар бавиће се у Берлину 2 недеље дана.

Немачки полузванични листови хвале се како је Бизмарку пошло за руком да приволе руског цара на овај састанак, и то једино у намери, да докаже свету, да му је заиста стало за одржањем европског мира. Но познато је, шта се на таковим састанцима ради и како тај европски мир изгледа, о коме пруски официозни листови говоре, па зато је сасма излишно трошити речи и противно доказивати, када је ствар и онако доста јасна. Ситуација у Европи у овај је пар врло озбиљна, а баш је то још озбиљнијом чини што и руски и немачки и аустријски полузванични листови толико и управ остентативно уверавају, да се на учвршћењу мира и јавнога поредка ради. Ово уверавање добија најбољу илустрацију безпрекидним и утрострученим оружањем како великих тако и малих европских држава и државица. Свуда видимо заплете а кроз све те заплете провлачи се као каква црвена нит тежња за скорим ратом. Овом је тежњом обележена ситуација европска. Овде састанак у Мдетцима, тамо састанак у Берлину, овде заплет са Белгијом, тамо опет римско питање, овде оружање Француске и консолидовање државе, тамо претња и изазивање, овде путовање у Далмацију тамо опет заплет са Турском и пад Хусејин-Авни-паше. Свуда комешање, приправљање уговарање и оружање и свуда уверавање највећег мирољубља — дакле најпоузданији знаци скорашњег европског рата!

Састанку берлинском приписује се велика значајност и важност. Француски се листови обраћају на цара Александра иштући од њега, да метне на вагу одсудну своју реч у интересу мира и поредка, но они хоће озбиљни и искрени мир, а не само прикривени и привидни мир. И немачки листови желе и хоће учвршћено мира, али они иште у исто доба обеоружање Француске, а тиме наравно не желе ништа друго, него рат са Француском. Дакле знамо, шта имамо ишчекивати од састанка двају цара у Берлину. Полузванична берлинска „Norddeutsche Allgemeine Zeitung“ поздрављ долазак цара Александра у Берлин овим речима: „*Цар Александар долази у Берлин као најбољи пријатељ Немачке. Верно и толико пута у срећи и у несрећи, у тузи, и радости засведочено пријатељство његово, које нас је са искреном радошћу пратило у свако доба и највећма у доба победа наших и народног кашег васкрснућа, чини, да нам је цар Алексндар тако драг и мио. Са осталим светом делимо чуства поштовања и скупа њиме дивимо се царевој мудрости и енерђији, но даља права имамо на њега само ми Немци. Неблагодарност не бејаше никада погрешка нашега народа.*“ — Белгијска ствар још није решена. Одговор немачке владе на ноту белгијског министра спољашњих послова, колико је умерен, тек није такове природе, да би се с њиме ствар као свршена сматрати могла. Бизмарк неће да попусти и ето су се већ и немачки државни правници умешали у тај заплет, доказујући са државо-правног и са гледишта интернационалног права, основаност искања Бизмарковог, и тобожње обвезе белгијске владе. Познати државо-правник *Блунчли* написао је одпре, наравно по наручбини канцеларевој, у том смислу такав један чланак. Белгијска влада наумила је, да се строго придржава својих начела, и да у томе ни под који начин и никоме за љубав не попушта. Што се пак тиче *Дишенове* ствари, то ваља наспоменути, да је влада белгијска давно већ издала наредбу, да се против окривљеногa раденика поведе истрага. Ово је једина концесија, коју је белгијски кабинет могао и смео дати Бизмарку, без да повреди част и достојанство белгијске државе.

Цар *Франц Јосиф* врати ће се у Беч 15. т. м. Говори се, да ће се одма после повратка његова држати велики министарски савет и то под његовим председништвом. Без сумње да ће том приликом и о резултатима далматинског пута говора бити. Неки овдашњи лист јавио је од пре, да ће *Кнез Никола* добити једну аустријску регименту, но тешко, да ће се ова вест обистинити, то пак је извесно, да ће цар кнеза и његову пратњу одликовати на други начин.

У Лондону је изишла из штампе врло знаменита једна књига, која се занима са одношајима на истоку а наиме са политичким и финансијским стањем Турске. У тој се књизи јасно опажа преврат инглеске политике на спрам Турске. Тај је обрт у политици британске владе у последње време израза добио у чланцима, који су написани у разним гувернаменталним листовима, а на име у торијевском гласилу: „Quarterly“ „Review“ и у „Levant Heraldy“. Колико су Инглези до скора били пријатељи Турцима, толико су им сада противници. Наслов је књизи о којој сам говорио овај: „Пропадање Турске у погледу политичком и финансијском“.*) Ову је броширу написао познати енглески публициста *Луџис Ферлеј*, који се особито занима са источним стварима. Дело је написано доста објективно и верно се у њему описује јадно и жалосно стање Турске. Он и сам вели на једном месту „Време је, да се и у Инглеској једном зна, какво је стање ствари на балканском полуотоку.“ Но рад сам да првом приликом подробније говорим о овој књизи, која са свог ваљаног садржаја пажњу нашу заслужује.

ц. **У Новоме Саду** 1 маја. Трговачка омладина у Нов. Саду збиља поче нешто живље да дише, појављивала се на површини ђуцке слободе, одпочела је неку малу борбу за опстанак, договарала се и скупљала неко време. Од тог доба протекло је прилично времена — омладина трговачка заћутала је и онемела са свим.

За иста смо мислили кад оно скупови ради оснивања трговачке помоћне болнице беху, да ће исто одушевљење и после тих скупова трајати, ал на жалост видимо да смо тако поцепани како заиста неби требали да смо. Ми трговачка омладина имамо са свим неке особене идеје па држимо да смо својим образовањем тако далеко дотерали па да нам даљи полет није нуждан.

Узмимо само ђаке у обзир, па не ове садање, већ оне пре 10—12 година како уједињени беху, они издаваху један „лист“ под уредништвом садањег гос. уредника „Јавора“, решеташе мане, оцењиваху одношаје један спрам другог, и износише све на јавност. Лист што га издаваше беше писан, и излазаше сваког месеца на целом табаку, после иђаше од руку до руку на прочитање. Па и данашњи ђаци напредњији су у млогом чем од оних пре 10 година, од њих виђамо лепих песмица, омањих преповедака и новелица у оригиналу и преводу — а шта виђамо — и шта читамо од трговачке омладине? Ја не велим да смо ми позвани, нит' да нам је струка разне дописе за време док још под бирократијом стојимо да кујемо, ал оно што бих кадри били ваљало би да чинимо; с тога неби згорег било кад би се на првој „болничкој“ скупштини овај предлог усвојио: По броју срба трговачке помоћника у Н. Саду ваљало би изоштравања ума, да се један „лист“ друштвен издаје и то писан, ком би скупштина имала име наслова да определи, а даље наредбе разуму се по себи. То с тога велим да би нужно било, што видимо да нека браћа трговачке омладине са самим правописом лоше, а стилом јошт млого горе стоје. Овим би се пружила прилика да оно што мањка лепим примером научи се. —

Завршујући, најтоплије препоручујем браћи трговачке омладини да гледе да смо што већма скупљени, да одклоне сваку личну мржњу од себе, да не презиру један другог нит кад узрока имају, а млого мање онда кад уображење с' нами овлада. Ако овако узрадили будемо, онда смо за иста достојни најсветијег имена „омладине“ да се зовемо, иначе не! И онда ће пуну важност она четир слова српском грбу да имаду где стоји: „само слога србина спасава“.

НОВИ САД, 1. маја Из бивше Шајкашке пишу нам: Ни у Бахово време нису ницали толики комесари као што то бива у данашње уставно доба. Међутим то-ме су више криви они, који кад правим путем не могу да постигну своје себичне цели, они изазивају мешање власти, и — комесаре. Тако се сад комесарство распрострело чак и — на долме и ритске ствари у Шајкашкој.

Познато је да у Шајкашкој има неки 40.000 јутара заграђене ритске земље. Долме потиске и подунавске одржавају на поле с једне стране обштине, патријаршија и школска заклада, с друге стране пештанска конзорција, што је саградила долме за двадесетогодишње уживање половине ти земаља. У Жабљу је седиште задруге дотични страна. Задруга је та некима трн у оку, кост у грлу, јер им не иде у рачун, него би хтели да самовласно раде и рукују са средствима за одржање долме. Сремски начелник Николић ту меша своје прсте, и сто начина измишљава, како би се од задруге начинило врзино к ло од политички плетака и расад раздора по општинама. Но како је задруга обштина сложна, и изузимајући двојцу тројцу једнодушно ради, то би се све спољашње сметње савладале, да се неки из средине задруге не даду за оруђе употребити. Већ је двапут ове године, и то по жељи конзорције скупљана скупштина, но ко није дошао, био је заступник конзорције, и одма се омишљало, да се нешто кува.

Трећи пут обштине са заступништвом патријаршије држаху и без конзорције скупштину 10. и 11. марта п. р. и утврдише правила нека за одржање долме, и углавише прорачун за ову годину. Заступник конзорције заиште од председника задруге да му саобшти стање касе и ствари, што није нужно било, јер су књиге и записници у свако доба отворени заступништву конзорција. Председник, који иначе ни за скупштину не спреми састављен извештај стања касе и ствари, изда 14. априла п. р. конзорцији извештај, у коме је ствар тако бојадисана, као да је на општинама кривица нека. Извештај је изгледао као нека самообтужба задруге. Навело се, колико општине дугују од лане а прећутало се, да је и конзорција у рестанцији, и да ова за ову годину ни новчића уплатила није, док су обштине на хиљаду фор. уплатиле. Председник је са оним, што је од општина утицало, исплаћивао дуг за оправку јегричке долме, што не спада на општине, и чега је плаћање скупштина обуставила, а за оправе, што ји је општински мерник према скупштинском закључку извршити имао, и хтео, није имао новаца. Конзорција са прилогом таког председничког извештаја тужи задругу обштина министарству, и ово изашље министарског (не краљевског) комесара у особи Ирминја, оца посланика Макса Ирминја, који са жупанијским мерником Кипешијем, и још два мерника дође дан пред ђурђев-дан у Жабаљ. Заступници немогоше на брзу руку сви уједно сазвани и искупљени бити и тако се није могла држати формална скупштина него је мин. комесар присутнима лицем на ђурђев дан саопштио свој задатак, који се у том састоји, да извиди стање долме и ствари, и да о том реферише, а што међутим за нужно нађе, да нареди. Прочитане су тачке тужбе. Заступник општина изрази чуђење и жалење, да је председник задруге конзорцији тако бојадисан и недостачан извештај дати могао, и оповрглне главније тачке тужбе, тако, да је и мин. комесар увидио, да главније тачке тужбе не стоје, као да нема предрачуна за ову год. да ни за пр. год. никаквог било није, и т. д. јер свега тога има. Комесар је изјавио, да ће, кад мерници извиде, да ли и где шта на долмама оправљати треба, наредити, да конзорција предујми извесну своту новаца, а обштине да набаве ручни рад и колесију, што ће се после међусобно обрачунати. Као што чујемо, већ је и учињена наредба, и конзорција предала сремском начелништву 5000 фр. а. вр. су чим ће раздагати жупанијски мерник у свези са обштинским мерником. Дакле неће председник задруге располагати и наређивати, и тако би он за другог кестен извукао био. То тако обично бива, кад ко нађе на лепак, кад се навести даде на танак лед. Да друштво не може напредовати, где га право укрштава, то је позната ствар, председник ваљда и сам увиђа, да се реченим поступком учинио морално немогућним у задрузи, или на челу њеном. Већ се што више шири мисао, да се седиште задруге премести у Тител, не само да се опрости непрестаног „бушења на чвору“ од стране жабаљског сремског начелника, и од свога председника, него и с тога, што у Тителу има више снаге за оправљање задружни послова. Чује се, да је и мин. комесар приметио сремском начелнику, да се он уздржи утицања и мешања у задружни рад, и да се ограничи само на улогу надзора, да се задруга законито и статутарно креће у свом делокругу. Мин. комесар приметио је, да би статуте задруге ваљало дотерати по закону за долме од год. 1871. који год. 1872. још није важио био у крајини, и ословио је заступника обштина, да га у том погледу у Пешти потражи, да о том измењају мисли своје. Као да виновници са комесарством нису своју цел постигли.

Ово вам јављам због важности предмета за нашу бившу Шајкашку, и да дотични сазнаду ток и стање ствари.

---

*) „The decline of Turkey, Financially and politically.“ By J. Lewis Farley. Second edition. London. 1875.

ЛИСТАК.

КАРНЕВАЛ У РИМУ.

(У пријатељским писмима.)

II.

Опрости брате, што си морао прилично дуго на вратима чекати; ја сам сметуо с ума прекјуче ти казати: да кад се на четврти спрат припнеш, и пред темељним, зеленобојадисаним двокрилним, у великој мери окованим, а са две браве, и једном резом за катанац (локот) и једном алком спровођени врати нађеш не машај се за ланчић, ког је горњи крај уз врата, али више њи за неку куку закачен, а доњи у зид узидан; он је посредством једне жице у свези са звонцетом, чак у мојој соби смештеним. Како ја овде не заступам вратара, то га ја обично, како ноћу тако и дању пуштам, да звонцка све дотле док се оном напољу као и мени унутри не досади.

Та ме је мука и научила, те сам то звонце изнутра ватом испунио, па сад може звонити колико му је год драго. —

Дакле да те та невоља не снађе требао сам ти и то рећи: да залупаш алком на вратима, те кад би те изнутра нежан женски глас запитао: „chie“ (које) реци: „amico“ (пријатељ) иначе ћеш моћи колико ти је год воља чекати: да ти се врата отворе, нећеш их дочекати. —

Како си мало дуже пред вратима чекао, те си из дугог времена све подробно разгледао, јамачно си помишљао: ког су врага овај гвоздени ланчић у зид уковали, та и онако не би се исплатио труд лупежа, који би ланчића ради, амо чак на четврти се спрат пужао. —

Том питању драги браде, не би умео задоста учинити, него те уверити могу: да је тај благи обичај по целом Риму уведен, тако ћеш наћи и по многим црквама; да су утвари црквене као: чираци и крстови и др. које изоле веће вредности имају, било то у ком му драго кутку, или баш и на самом престолу и олтару, све ти је то заковано или ланчићем спутано за какву ствар, која се без шест волова неда с места покренути.

Сад суди како ти је воља; било да се то нас страни ради, да не би за вечиту успомену, што из Рима н. пр. неплаћени гвозден ланчић понели; или ради ревности у религији и побожности одгеговани Римљана чини, који се у приличном броју по цели дан, у цркви и около цркве врзу, светом храму и његовим знаменитим утварима клањају, — да неби како год који од ти верни: какав важан, било по материјалној, било по вештачкој вредности „Candelaber“ (чирак) или „Croce“ (крст) тајно, кад се недозвољава јавно, кући понео; премда се то неби из зле намере десило; него као и у „Peruggi“ у цркви св. Петра, што се са важном сликом сликара Сасоферата из саме побожности и смерности догодило; како би се могао не само дању, него и ноћу кад је у цркву забрањен приступ тој светињи се клањати; поред тога би за таког још и та смерна добит била, што не би осуђен био као фарисеј, који се на очиглед свима присутним клања, само да га за побожног сматрају; него у тајности са скрушеним срцем. А кад би му већ така светиња толико помогла, и траг свога наласка уништила, онда је већ тога смернога молба испуњена, а риба уловљена; онда није више ни прећа оћу рећи дотична ствар потребна, тада ју ваља у други квартир преместити, на пример код каквог побожног чивутина који ће и новаца жртвовати само да се таки светиња удостоји. — Но да се манемо туђи беспослица, него да пређемо на оне ствари које се нас тичу.

Верујмибраде нисам се данас ни надао да ћу те у Риму видити, не за то, што би држао: да те прекјуче овде виђено може бити задовољило; није, нити што би ти пут трудан био; него што си претпостављати могао: да ће се по програму, данашњег дана карневал, као и онај јуче на непрестаној киши, растопити; особито данашњи, који се из многи честица конфета састоји.

За јучерашњим даном карневала немаш баш никаква разлога жалити што ниси дошао ни видео га; на њему ниси ни имао шта видити осим: као обично људе са кишобраном у руци, као и подекоју женку; за тим батаре, фијакере и таљигаше који се на све стране успропадаше. То би ти сва добит била, што би видео како овде кочијаши, а наиме таљигаши: разапну уз сред седишта утврђен велик кишобран, те њиме не само себе, него скоро половицу и свога коња штити.

Као што смо се прекјуче питали: коме за љубав сијаше сунце онако топло, и коме је за љубав онај дан, онако дивно послужио? — Тако сам се ја јуче запитао: коме за вољу или пркос, јуче непрестано плаха киша пада? У колико је прекјуче на оно питање теже било одговорити, у толико је било јуче лакше погодити: да је киша највише на жао учинила онима, за које је у програму јучерањи дан карневала, предељен био; а то су „Nobili“ Римски.

Јучерањи дан по програму опредељен је био: да се „Gala“ како на коли тако и пешице корзом покаже; опредељено је било двадесет и пет награда, саразмерно поделити онима, који се укусом одликовали, а лепотом и изгледом својим одликовања заслужни показали буду. Ја мислим да је све то, па и сама игранка, која је за јучерање вече опредељена била, до бољи времена одложена.

Дакако да „Nobili“ не би ни овом приликом на своје достојанство и пристојност заборавили, нити из озбиљног племићског колосека скренули, као што се то обично ни недељом или свецем на корзу примети неда; али на сваки начин, мило би им било, да су се бар у тој возећој шетњи, као и пешице показати могли, да су они, ако ни у чему другом а оно бар у сјају: „прави синци старије отаца“. Но шта ћемо кад је зао удес тако хтео? Ми им помоћи не би могли, највише ако би из саучешћа према дешперату њиовом, да смо се по корзу, а на киши тамо и амо шетали, како би они ради своје утехе приметити могли: да су они као аристократе, много снажнији од нас, јер се и самој природи својим новцем одупрети, и прекосити могу, што они у својим батарима куд код желе, одлазити и долазити могу, без да их и једна капљица кише попрска; дочим ми јадни и сироти грађани изложени смо киши и свакој непогоди природној, да нас по свој вољи и ћефу млати, али ми знамо, и тешкамо се утешења пуном надом: да што они овог света, то ће мо ми оног света чинити и уживати, а наравно и на батару не само од кише се склонити, него комотно и цигаретлу упалити, јер у батар, ни поветарац не допире.

У осталом ја се врло радујем да сам те опет у Риму видео, и ако се баш нема мени, а може бити ни занимљивости прекјуче виђеног почетка карневала, него једино чаробном извору воде, које си се испод луле фонтане „di Trevi“ напио, у заслугу уписати има; то ми је ипак мило, да се ниси од кише застрашити дао. — За то ти од срца велим: добро си ми дошао!

— У седници доњег дома уг. сабора од 28. апр. (10 маја,) дошао је на дневни ред владин предлог о томе, да сабор влади даде пуновласт, да нека потраживања жељезнички друштава изравнати може. Таки потраживања има на 90. милијона фор. а. вр. што је понајвише отуда постало, што су концесије „на сумце“ даване, те је изишло, да су друштва веће трошкове, или набавке имала, те накнаду траже. Код једног је друштва потраживања од неки 20. милијона поравнано са неки 5 милијона фор. За сад влада иште пуновласт за изравнања пет жељезнички друштава. Потраживање источне жељезнице око 19. мил. фор. и карловачко-речке на $17\frac{1}{2}$ мил. фор. остављају се за идући сабор. За мањи пет жељезница иште се пуновласт на своту од 4,380.609. фор.

Противу предлога говорио је први Апоњи млађи, и поднео је предлог за одлуку, да се предлог не прими за основу специјалне расправе.

Предлог су од Шењејеваца подписали: бар. Липтај, Фелдфари, Апоњи, Кондороши, Ибрањи, Јуст, бар. Шењеји, проф. Хофман, гроф Кароњи, Бети, Кајух, Ирмињи, Палковић, Очкај, Хедри, Маријаши, Кубињи, Казинци, Болтизар, Михаловић, Тарнци, Сода, Сеђињи, гроф Чаки, гроф Телски, гроф Фестетић.

У дебати су од тога и сутрањег дана учествовали: министри Пехи, и Тиса, Хелфи, Мориц, Марђијаши, Пулски, Холан, Орбан, Хедри, Керменци, Рубоди, и при гласању поименце би предлог са 119. противу 49. гласова дакле са 70 гласова већине примљен.

— Заступници енглеске банкарске куће, која тражи од владе да јој се даде дозвола за грађење жељезничке пруге из Пеште у Земун долазе, као што „Пешти Напло“ пише ових дана у Нови Сад, да пронађу де да пруга преко Дунава пређе и даље да подробно испитају, којој од двеју тешких траса преко Карловаца првенство да одреде. Владини ће органи следећих седница проучити читаву пругу, те ће већ у месецу јулу моћи се влада упустити у дефинитивну погодбу са енглеским подузимачима.

— Бивше три славонске и обе банске регименте, све крајишке вароши и сисачка комора, послале су депутацију у Фијуму, која ће тамо предати цару заједничку петицију о крајишкој жељезници. Депутација је стигла у Загреб 28. апр. месеца.

— У данашњем листу саопштавамо на месту и на место чланка политичан рачун или ти извештај дра Мих. Полита његовим бирачима у панчевачком изборном срезу. Изложење политике српске народне странке у том извештају како по њеној основи и полазној тачки, тако правцу и мети јој, сасвим је изврсно, и др. М. Полит дао је тој политици јасног, верног, и крепког израза на уг. сабору, и његове беседе стоје у том погледу у првом реду парламентарне беседе. Но што се тиче завршетка његовог извештаја нарочито у погледу будућег рада, ту би имали примедаба. Но ово је тако важна ствар, да захтева засебног и темељног разлагања, ресумирања, прошлости и перспективе у будућност.

О томе ћемо у овом листу по свршетку уг. сасабора и онако реч повести.

— 6. о. м. састаје се епархијска скупштина архидијецезе карловачке. Ради важности предмета, који ће се на тој скупштину решавати, ваља сви чланови на ову скупштину да дођу.

— Јуче нас је оставила наша позоришна дружина и отишла је у В. Бечкерек, да тамо даје представе. Као што дознајемо, честити бечкеречани с највећим нестрпљењем очекују народно позориште. Позоришна дружина давала је за време свога бављења у Н. Саду 58 представа, које су готово све редом добро испадале, а завршила је лепо и на опште задовољство изврсном драмом „Маринном.“ При крају те представе публика је у знак своје захвалности и признања бурно изазвала управитеља народнога позоришта г. А. Хаџића.

ТЕЛЕГРАМ „ЗАСТАВИ“.

Беч 29. априла. Цар подарио кнезу Николи велики крст стевановог реда, и наименовао га је „Inhaberom“ Бечкеречке пуковније Тун Хохенстајна.

НОВИЈЕ.

— Кабинет Булгарисов дао је 25. пр. месеца оставку. *Трикупи*, члан ултра демократске странке постао је председником новог министарства и министром спољашњих и унутрашњих дела. *Архоли*, министром просвете и привремено марине, *Генетас*, министар рата, *Ломбендос* правде и *Петанезас* финансије.

— Мадритска влада наредила, да се рат против Карлиста најенергичније продужи.

— Говори се, да цар Вилхем хоће од цара Александра приликом садањег састанка да изиште писмену и јавну гаранцију о томе, да ће се status quo (садање стање) одржати.

— Нови кабинет у Грчкој наредио је, да се комора распусти, да се сви заступници на страним дворовима другим замену, да се универзитет наново отвори, да се сви префекти и директор полиције у Атини такође другим измену.

— За новога министра председника у Грчкој зна се, да је непријатељ Турској, али се ипак вели, да је он изјавио да се изменом министарства одношај према Турској не мења.

†

ЈОВАН УГЉЕШИЋ.

Један од најврснија, и највреднији учитеља српски основни школа, узор савесног и пожртвовања пуног испуњавања своји дужности — Јован Угљешић, учитељ III. разреда српске главне основне школе у Н. Саду, и уједно управитељ исти преминуо је јуче, 30. априла и данас, 1. маја сарањен. Рођен је године 1835 у Сомбору, и свршив у Н. Саду нижу гимназију, а у Сомбору препарандију, би најпре за сомборског, и наскоро за новосадског учитеља изабран, у ком је звању 17. година дана верно и одано служио, тако, да га је новосадска општина одликовала избором за управитеља месни школа. Живио је само за школу, и није томе знао ни умора ни одмора. Множина грађанства српског указала му је последњу тужну почаст; опело је било у успенској цркви, где је прота са целим свештенством чинодејствовао. Учитељ Радослав Хорват држао је надгробно слово, у ком је описав рад и труд покојника, који нејаку сирочад после себе оставља, изразио уздање да ће се општина новосадска сетити сирочади свога врсног и вредног учитеља. Ако игде, то ће заиста овде сећање на сирочад заслужног општинског служитеља бити на свом месту.

Лака му земља, и трајан спомен у књизи српске народне просвете!

ЈАВНЕ БЛАГОДАРНОСТИ.

У име своје, као и у име своје супруге и своје деце захваљујем овим свима пријатељима и познаницима, који су 21. априла о. г. при укопу нашег милог сина и брата Тоше својим учешћем у нашој тузи покојнику последњу почаст указали.

У Новом Саду 29. априла 1875.

ДИМИТРИЈЕ ДИМИТРИЈЕВИЋ.

Господину дру. Јовану Јовановићу (Кишјаношу) који се болести мојој толико трудио, и који ме је мога највећег непријатеља — штуцања ослободио, овим јавно највећу благодарност одајем.

У Новоме Саду 1. Маја 1875. ЈЕФТА ПОПОВИЋ.

КЊИЖЕВНА ВЕСТ.

СРПСКЕ КЊИГЕ

у којима има слика српских особа, бојева, свечаности, народних ношива, карикатуре, појединих предела и т. д. купује потписана књижара. Тачан опис књиге, са означењем дотичних слика и цене од књиге нека се што пре нами приношље.

Панчево крајем априла 1875.

КЊИЖАРА БРАЋЕ ЈОВАНОВИЋА.

ВЕШТИНА.

У трговини музикалија **Таборскога** и **Парша** у Пешти изашло је за гласовир удешено дело под насловом Tudod e te barna kis lány. Mit ér a pántlikás kalap. (Знаш ли ти мала црнојко Шта вреди шешир с пантљикама) од Тисе Аладара и може се добити по 60 н.

ПОЗИВ

на редовну главну скупштину српског нар. кола у Новом Саду.

На основу 37 §-а друштвених правила позивају се свиколици чланови овог срп. нар. кола и они који су у Н. Саду и они са стране на главну ред. скупштину, која ће се у недељу 4. (16.) маја т. г. у 3 сах. после подне у дворани срп. народног кола држати.

Ово су предмети који ће се на скупштини обављати:

1., Претрес одборског извештаја о раду и рачунима ове задруге 1874—5 године.

2., Да се утврди прорачун за годину 1875—6.

3., Да се изабере председник и остали часници.

4., Да се реше предлози, које поднесе одбор или поједини чланови.

Ваља запамтити, да предлози које поједини чланови желе, пред скупштину јавно до изнесу, имају се 3 дана пре састанка скупштине предати одбору на писмено, који је дужан обзнанити их у задружном стану.

Из седнице одборске држане 21. априла 1875. у Н. Саду.

Милан Јовановић, перовођа. **Др. Ст. Павловић**, председник.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

У селу Врестачу у Срему отвара се стечај на учитељско место.

Плата је у новцу 168 фор. а. вр. 1000 ока жита, 250 ока кукуруза, 6 хв. дрва, 6 фунти свећа, и слободан стан.

Рок до 1. јулија по нашем кал.

Из седнице местног црквено-школског одбора држане 17 априла 1875.

ИЛИЈА МАЛЕШЕВИЋ парох и председник.

2—3

СТЕЧАЈ.

Почем је овдашњи учитељ г. Стеван Кнежевић дао оставку на своме звању, то се овим расписује стечај на српско-пардањској пар. основ. школи.

Плата је 136 ф. а. вр. у готовом новцу; 40 кибли чиста жита; 20 кибли кукуруза; 3 хвата дрва; 8 хвати сламе за школу и учитељев стан и $2\frac{1}{2}$ ланца орање земље; слободним станом састојећи се, из једне собе, кујне и коморе и пространим вртом.

Учитељ је дужан у цркви појати и децу у појању обучавати а кад прати, од већег укопа 1 фор. а од мањег 50 новчића.

Рок стечају је до 31. маја 1875 год. Молбенице са нужним доказима имају се на овдашњи школски одбор послати.

У Ср. Пардању 25. априла 1875.

СТЕВАН КНЕЖЕВИЋ перовођа 2—3 ЖИВА НИКИЋ с. р. председник.

Бр. 1553 пол. 1875.

СТЕЧАЈ.

Услед решења славног окружног представништва од 31. марта т. г. бр. 12 скуп., овим се отвара стечај на упражњено место мерника код области в. кикиндског диштрикта.

Годишња плата је 600 фор. а. вр.

Позивају се дакле сви они, који би то место добити желили, да од дана првог уврштења овог стечаја рачунајући за 30 дана своје са обзиром на 67 §. XLII. зак. чл. из 1870. год. опремљене молбенице окр. подкапетанском звању поднесу. —

У В. Кикинди 1. маја 1875 год.

БИБИЋ, окружни подкапетан.

3—3

ПРОМЕНА СТАНА.

Част ми је поштованој публици и муштеријама до знања ставити, да сам моју посластичарницу у Хаџићеву кућу преселио и молим за даљу наклоност. С поштовањем

2—3 ПАЈАШУЛ.

ОБЈАВА.

Сваковрсног алата за воденицу може се добити у Старом Сланкамену по најумеренијој цени код мене потписаног.

3—3 **Лазар Бугарски**, брата.

Др. ДИК

ЗУБНИ ЛЕКАР,

долази 12. маја по новом календару у Нови Сад и осдешће у гостионици код „Јелисавете“, де ће своју радњу одпочети. 2—2

СЕНТОМАШКО-ТУРИЈСКА ШТЕДИОНИЦА.

П. Н.

Пошто нам са више страна дописи тицајући се општег прометног завода у Сентомашу стижу, које неможемо у обзир узети, стављамо овим п. н. јавности до знања, да ми са општим заводом у Сентомашу у никаквој свези нити смо стојали нити стојимо.

Сентомаш, 27. априла 1875.

За сентомашко-туријску штедионицу,
Лазар Манојловић,
управитељ.

НА ЗНАЊЕ.

Свима онима п. н. дописницима, који су се у ствари општег прометног завода у Сентомашу на мене обратили, нека је овим на знање, да сам ја 20. марта о. г. као тадашњи сувласник општег прометног завода исти са свима правама и обвезама г. Милану Јојкићу, поштару у Туији код Сентомаша у власти тот уступио, коме сам све исправе и ствари од вредности уручио.

Изјављујем уједно да од дана предаје завода за никакве ствари одговорност не примам.

Сентомаш 27. априла 1875.

Лазо Теодоровић,
књиговођа сентомашко-туријске штедионице, бивши сувласник општег прометног завода у Сентомашу.

ЗАЈАМ коме треба на непокретна добра по 6%, под најбољим условијама, нека се обрати само једном хоресponденц-картом на „**Општи прометни завод у Сентомашу** (Sz Tamás).

НЕК СЕ ЗНА.

НОВОСАДСКИ ДУХОВСКИ ВАШАР

биће 4. (16.) и 5. (17.) маја о. год.

2—2 АРЕНДАТОР.

ПРВА СРПСКА БАНКА.

ОБЈАВА.

П. Н.

ГГ. удеоничари прве српске банке овим се учтиво позивају на

ТРЕЋУ ВАНРЕДНУ ГЛАВНУ СКУПШТИНУ

која ће се одржавати на дан 1. (13.) јунија 1875. год. у Београду у општинској кући у 9 сахата пре подне.

ДНЕВНИ РЕД:

1. Извештај управе о стању завода.
2. Решавање, шта се даље радити има, а евентуално, закључак о престанку завода путем ликвидације.

Сваки онај удеоничар, који има по правилама приступа на ову скупштину и који жели на истој присуствовати, имаде своје удеонице на једном од доле означених места тридесет дана пре саме скупштине (т. ј. закључно до 2. (14.) маја о. г.) уз пријем улазнице положити.

Удеоничари, који неби могли лично предстати, могу другога удеоничара, који има право гласања, писмено опуномоћити, но ниједан удеоничар не може више од једног удеоничара заступати а неможе ни за себе ни за другога више од десет гласова имати ни давати.

Удеонице, са два равногласна списка могу се положити:

У Београду: код прве српске банке

У Новом Саду: код прве бачке трговачке и прометне банке.

У Београду 9. (21.) априла 1875.

УПРАВА ПРВЕ СРПСКЕ БАНКЕ.

3—3

Властник и одговорни уредник др. Свет. Милетић. Издавалац „задруга за срп. народну штампарију.“ Српска народна радружна штампарија